

Rovnováha na trhu práce

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Dokonale konkurenční trh práce

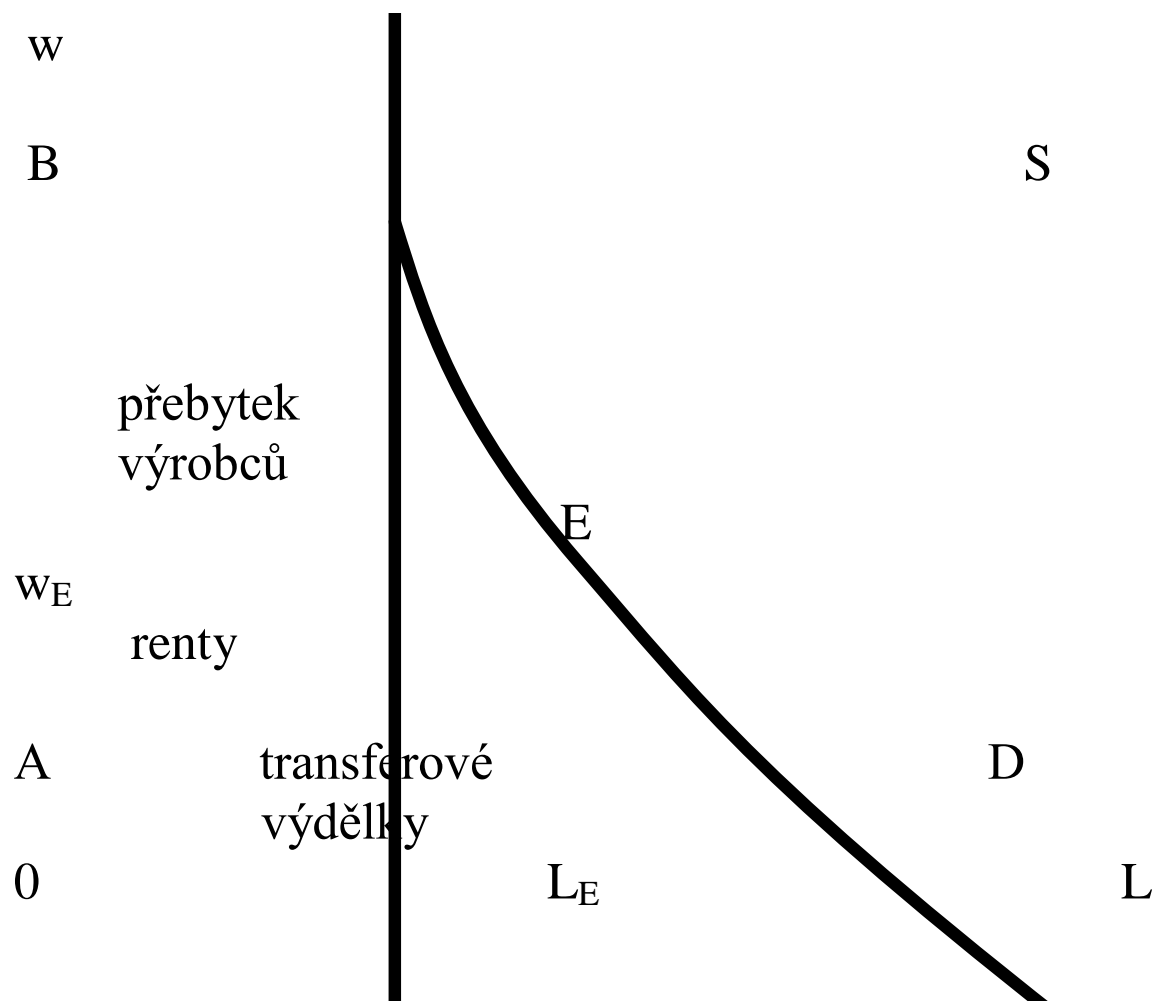
- Trh práce je heterogenní trh, existují profesní trhy práce, kde se střetává tržní poptávka a tržní nabídka dané profese
- Rovnováha se vytvoří tam, kde se hodnota mezního produktu práce právě rovná transferovému výdělků posledního pracovníka, který vstoupil na tento trh práce
- Poptávka po práci: $MRP_L = MP_L \cdot P_Q$ (*MR*)
- Nabídka práce kopíruje mezní náklady příležitosti práce (alternativní příležitosti práci nabízejících)
- Rovnováha využívá všechny tržní příležitosti, které vymezují nabídka a poptávka, neexistuje ztráta tržních příležitostí

- Reálné trhy práce dokonale konkurenční nejsou.
- Služba práce je diferencovaný produkt
- Na trhu jsou subjekty s tržní silou, které mají tržní moc ovlivnit cenu práce
- Informace na trzích práce je nedokonalá, asymetricky rozdělená
- Náklady na migraci z jednoho profesního trhu na druhý nejsou nulové

Dokonale konkurenční trh práce

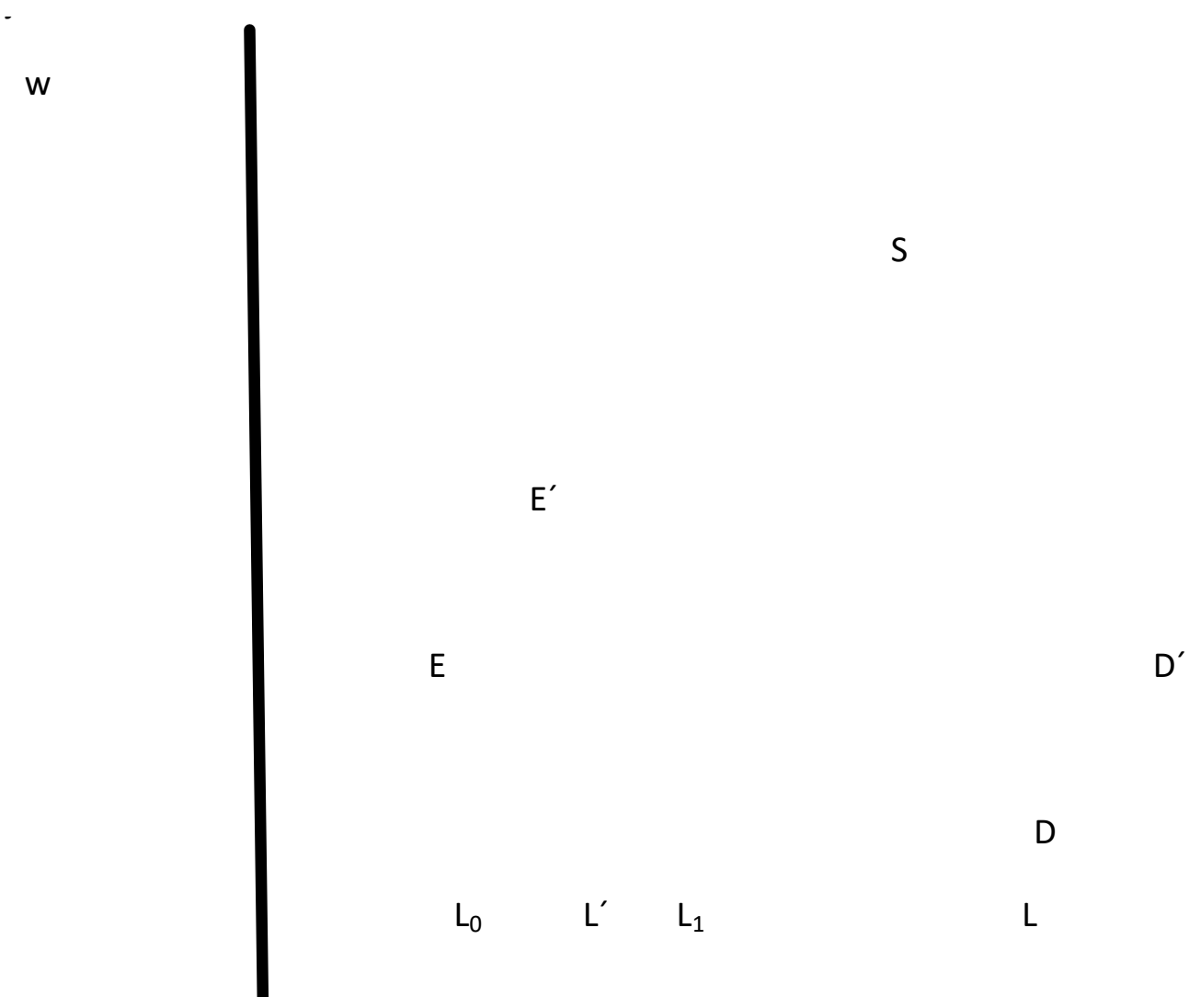
- *Transferový výdělek* je minimální částka nutná k transferu práce z jedné příležitosti do druhé; představuje jak soukromé tak společenské náklady práce (společnost přichází o produkci v obětované příležitosti)
- *Ekonomická renta* je to, co získá pracovník ve své první příležitosti navíc; je to rozdíl mezi výdělkem jeho výrobního faktoru v první a druhé nejlepší příležitosti
- Ekonomické renty představují *přebytek pracovníků*
- Renty a transferové výdělky představují *ekonomické náklady práce*
- Nezaplacené části mezních produktů pracovníků, kromě toho posledního, představují *přebytek výrobců*.

Rovnováha na trhu práce

Cobweb model

- Obvykle předpokládáme, že když dojde k posunu křivky nabídky/poptávky, tak se trh dostane do nové rovnováhy s novou rovnovážnou zaměstnaností a mzdovou sazbou.
- Ve skutečnosti to ale tak rychle neprobíhá. Výchozí rovnováha na trhu např. inženýrské profese je v bodě E_0 . Pokud se zvýší poptávka do pozice D' , firmy by chtěly najímat L' za w' . K dispozici je ale pouze L_0 pracovníků, krátkodobá nabídka je dokonale neelastická, a mzda bude w_1 .
- Taková mzda přitáhne zájemce o inženýrské studium. Když L_1 inženýrů vstoupí na trh práce (po té co vystudují), krátkodobá dokonale neelastická S se posune, mzda bude w_2 . A přes efekt pavučiny trh dospěje až do nové dlouhodobé rovnováhy v E' .

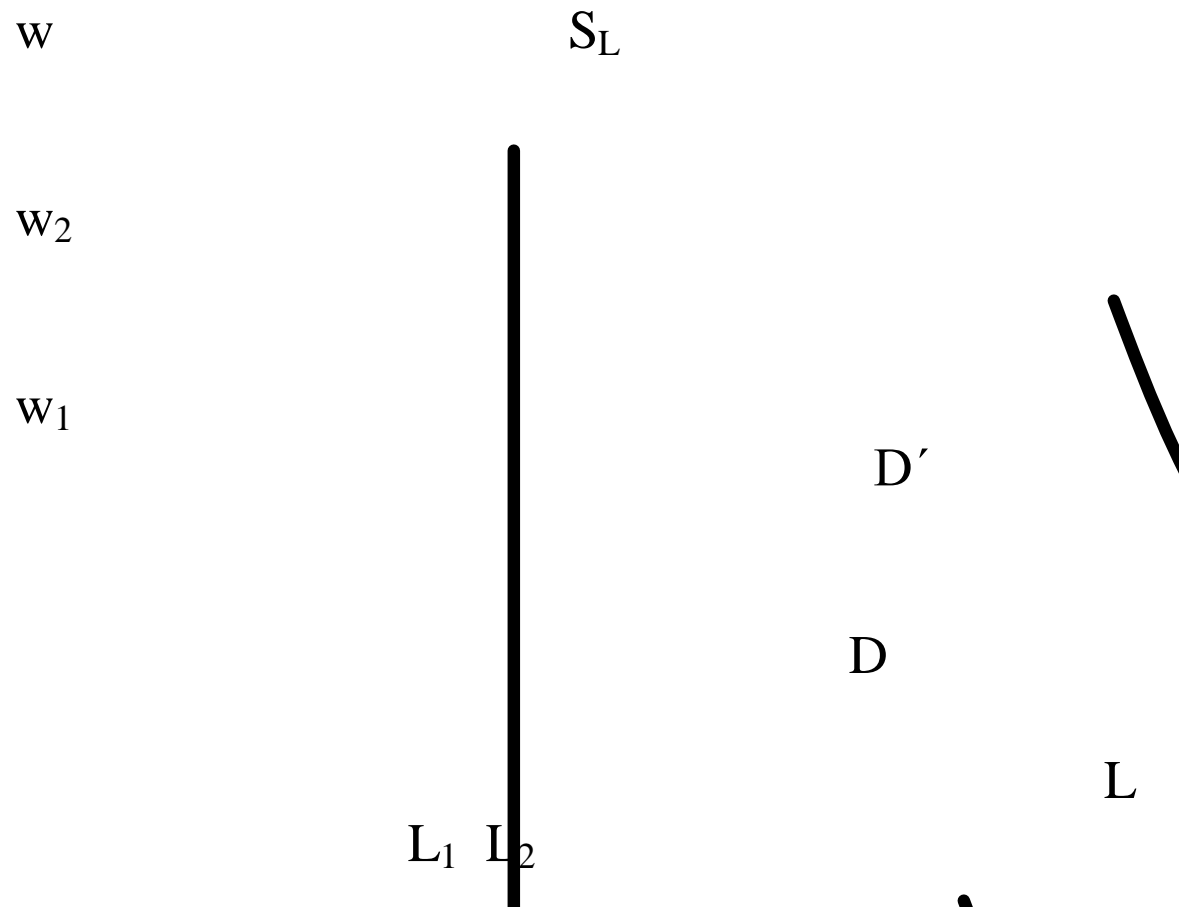

- Model počítá s časem nutným na přípravu nových inženýrů a s předpokladem, že studenti rozhodují o svém studiu na základě současné situace na trhu, nedívají se do budoucnosti, nezvažují alternativy.
- Jsou špatně informováni.
- Studenti, kteří zvažují budoucí trendy, vytvářejí *racionální očekávání*.
- Více si rozmýšlejí, zda vstoupí na trh, když je mzda vysoká.
- Empirie podporuje přiměřenost *cobweb* modelu na mnoha profesních trzích, když studenti systematicky špatně předpovídali budoucí výdělkové příležitosti.

Výdělek práce: transferový výdělek a renta

- Podíl obou složek závisí na elasticitě nabídky.
- V krátkém období, kdy je S méně elastická, převažují renty.
- Růst poptávky se promítá do růstu mezd (a rent).
- V delším období, kdy je nabídka již pružnější (pracovníci mají čas se přizpůsobit), roste podíl transferových výdělků. Přizpůsobuje se nabízené množství, nárůst rent bývá menší.
- Renty popisují míru nabídkových nepružností v krátkém období.

Růst poptávky zvyšuje zejména rentu

Růst poptávky zvyšuje transferový výdělek

w

s

renta

transferový
výdělek

D'

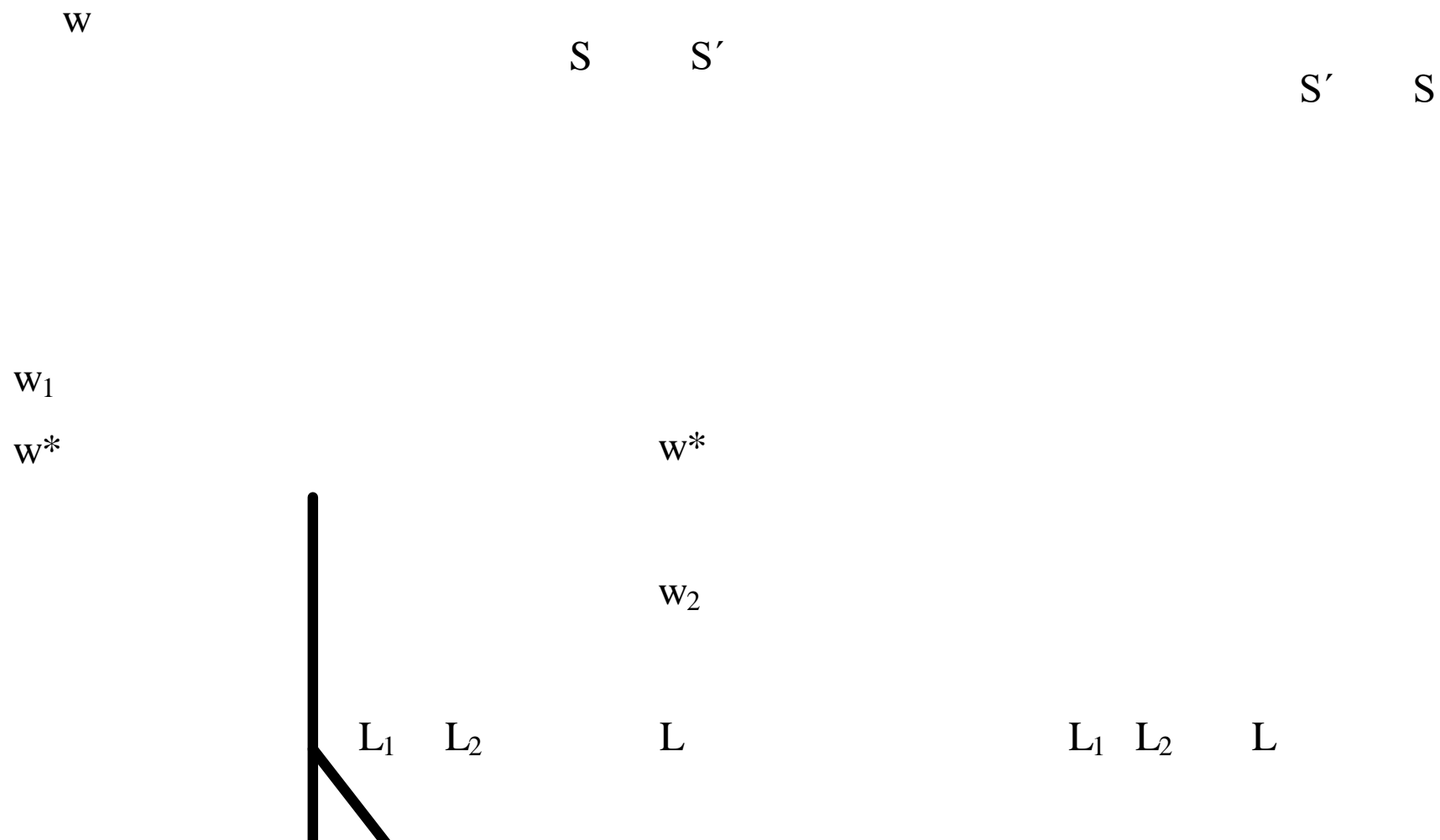
D

Alokační efektivnost DK trhu práce

- Práce je alokována na trhy efektivně tehdy, pokud je směřována do těch odvětví, kde dosahuje její užití nejvyšší hodnoty. Když společnost získá z daného množství práce nejvyšší výstup.
- Toho je dosaženo tehdy, když je hodnota mezního produktu práce ve všech jejich alternativních užitích stejná a je rovna ceně práce. Pak již realokace nevede k žádnému dalšímu zvýšení produktu.
- **$MP_{AX} = MP_{AY} = \dots = MP_{AN} = P_{LA} = w$.**

Konkurenční rovnováha na dvou trzích

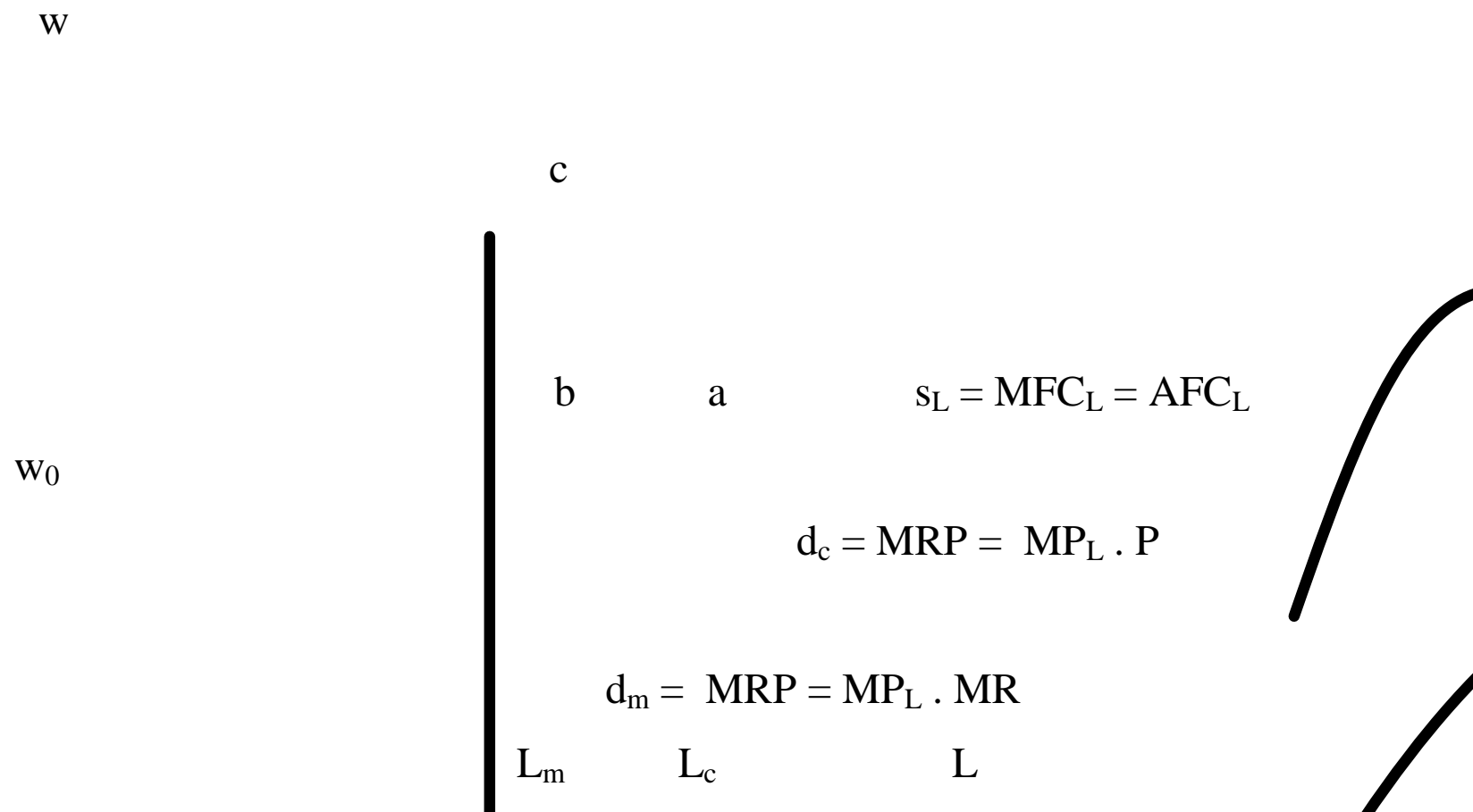

- **Zákon jediné ceny:** mzdový diferenciál mezi trhy nemůže přetrvávat dlouho: při nulových nákladech na migraci a dokonalé mobilitě pracovníků se budou přemísťovat z trhu, kde je mzda nižší na ten, kde je vyšší, migrace tak napomůže vyrovnání výše mzdových sazeb.
- Přírůstek produktu na jednom trhu převyšuje jeho úbytek na trhu druhém: alokace práce je efektivní, migrace pracovníků zvýšila produkci i blahobyt.

Nedokonalá konkurence na trhu produktu

- Pokud bude firmou najatá práce vyrábět diferencovaný produkt, získá jeho prodejem pouze mezní příjem ($MR < P$)
- **$MRP_L = MPP_L \cdot MP$**
- Poptávka firmy po práci bude klesat rychleji, bude strmější, méně elastická, než kdyby prodávala homogenní produkt na dokonalém trhu
- V důsledku toho bude také v rovnováze firmy najato méně práce (suboptimální množství)
- Společnost přichází o produkt o velikosti trojúhelník abc , přičemž plocha $L_m L_c ab$ představuje alternativní náklady práce, resp. vyrobené užitky ve druhých příležitostech, které již ztrátu produktu nepředstavují.

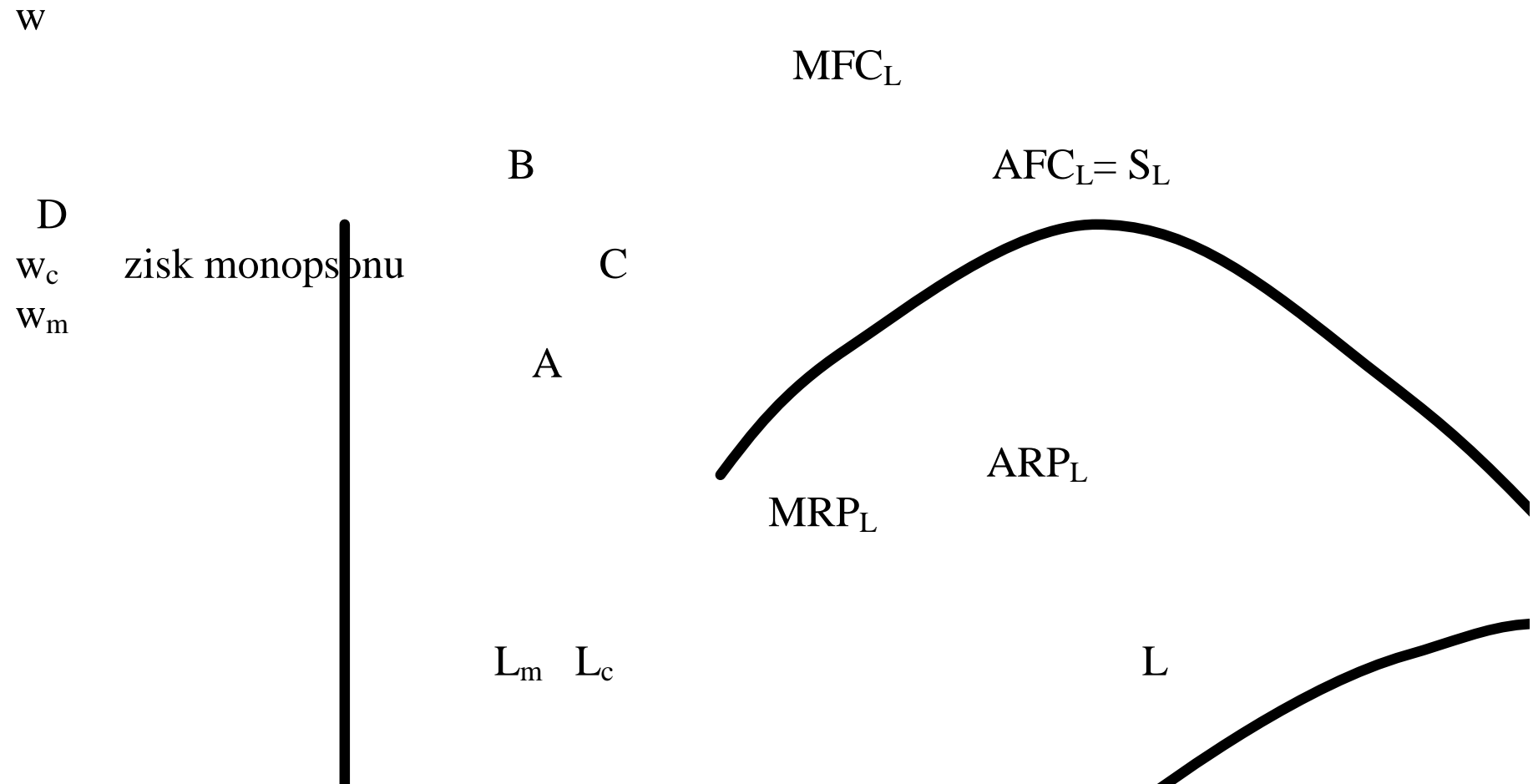
Nedokonalá konkurence na trhu produktu

Nedokonalá konkurence na trhu práce - monopson

- Jediný poptávající a najímající službu práce dané profese
- **$MRP_L = MFC_L$**
- Jediná firma, která poptává službu práce dané profese, musí reagovat na tržní nabídku práce; s každou další najatou jednotkou práce musí zvyšovat mzdu a doplácet všem dříve najatým pracovníkům.
- Potom $MFC_L > AFC_L$, $AFC_L = S = w$, při lineárním průběhu platí, že MFC_L rostou dvakrát rychleji než AFC_L .
- Bod C pak určí L_c a w_c – nájem práce, pokud by na trhu nebyla tržní síla

Rovnováha monopsonu

Dokonalá diskriminace monopsonu

- Monopson může diskriminovat podle pracovníků: každého najme za jinou mzdu. Každému vyplatí pouze jeho transferovou platbu a získá pro sebe veškerou jeho rentu.
- Nabídka práce monopsonu kopíruje mezní náklady práce, poptávka po práci pak peněžní hodnotu mezního produktu.
- Dokonale diskriminující monopson bude najímat práci dokud $MRP_L = S$, do bodu E . Velikost zaměstnanosti bude L . Je stejně velká jako na dokonalém trhu, w není dokonale konkurenční mzdou. Tu získává poslední najatý pracovník, všichni ostatní dostávají mzdu nižší, která odpovídá výdělku v jejich druhé nejlepší příležitosti. Např. pracovník L_1 bude dostávat w_1 .

Rovnováha dokonale diskriminujícího monopsonu

w

S

E

w*

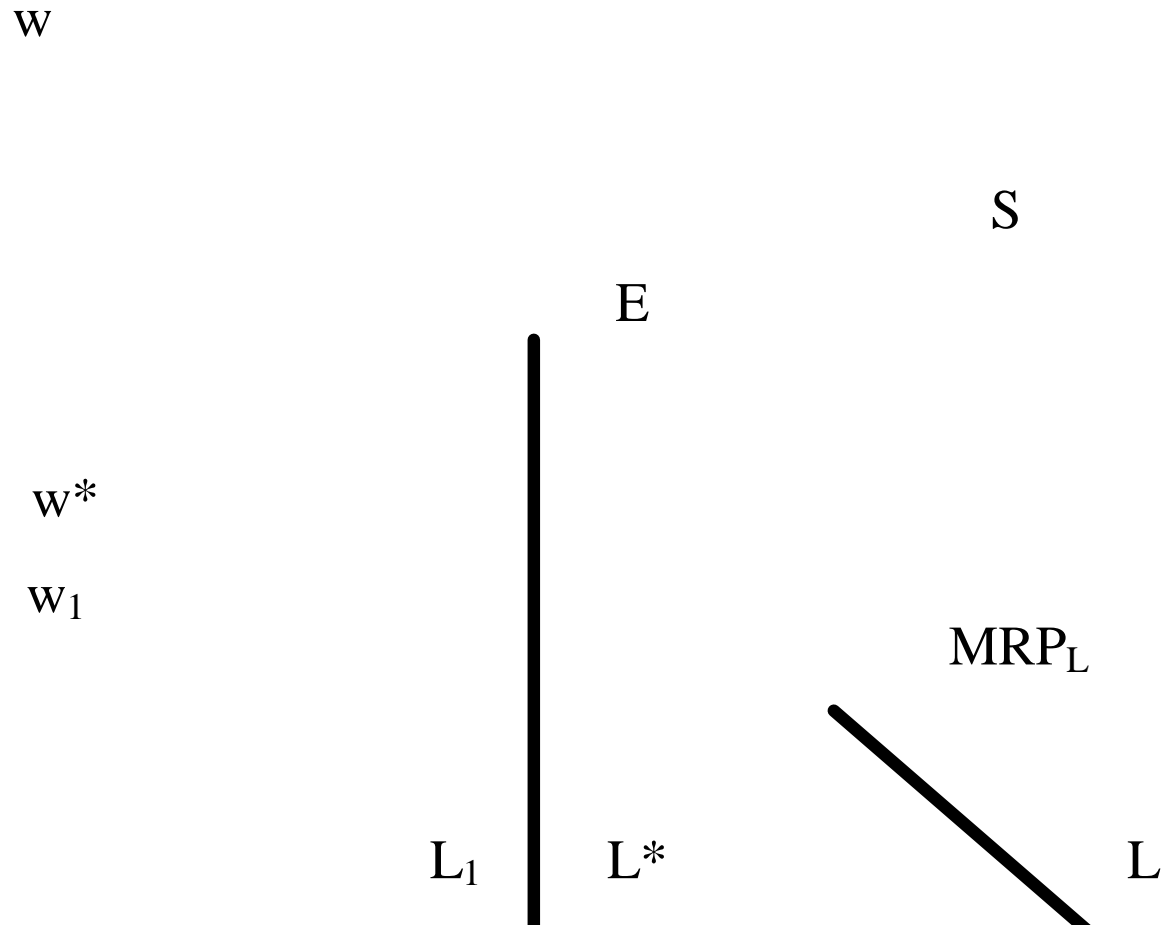
w₁

MRP_L

L₁

L*

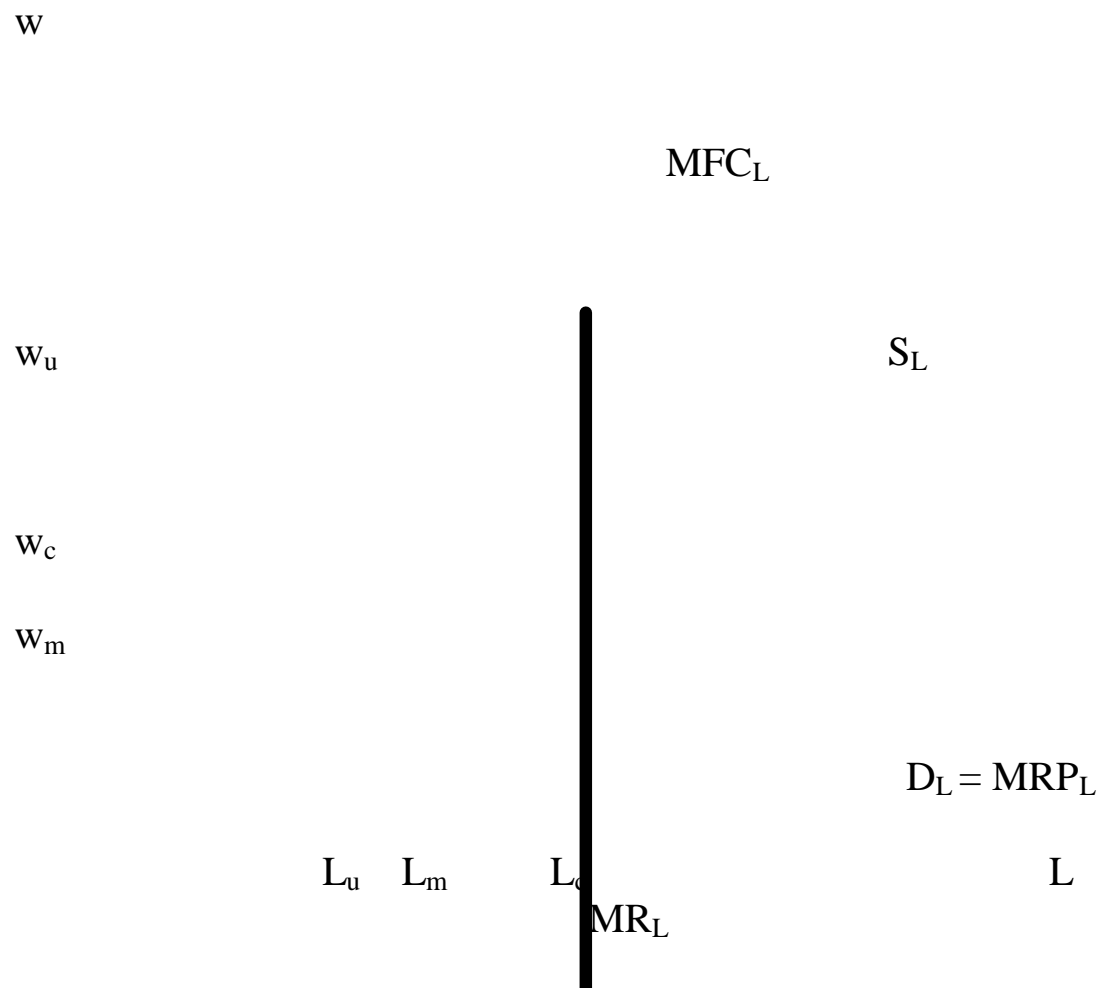
L

Bilaterální monopol

- Situace, kdy na obou stranách trhu jsou subjekty s tržní silou: *monopson* nakupuje službu práce od *monopolu*, tj. od odborů, které monopolizují nabídku práce.
- Monopson se snaží maximalizovat zisk a stlačovat cenu práce dolů, odbory chtějí dojednat mzdy co nejvyšší.
- Výše mzdy se bude nacházet v intervalu mezi w_m a w_u .
- Pokud by existovala tržní síla na straně monopsonu, byla by mzda w_m a zaměstnanost L_m . Pokud by rozhodovaly odbory, pak by byla mzda w_u a zaměstnanost L_u .

Rovnováha bilaterálního monopolu

Lorenzova křivka

- Je nástrojem k měření příjmových nerovností
- *LC* přiřazuje procentně rozděleným skupinám obyvatelstva procentní podíly jejich příjmu
- Osa kvadrantu 45 stupňů – *absolutní rovnost* – *ideální LC* (např. 10% domácností získává 10% příjmů)
- *Absolutní nerovnost* – *LC* má dva segmenty horizontální osu x a v bodě 100% příjmů pak kolmice k ní.
- Mezi nimi pak leží skutečná *LC*, která se konstruuje na základě statistických dat

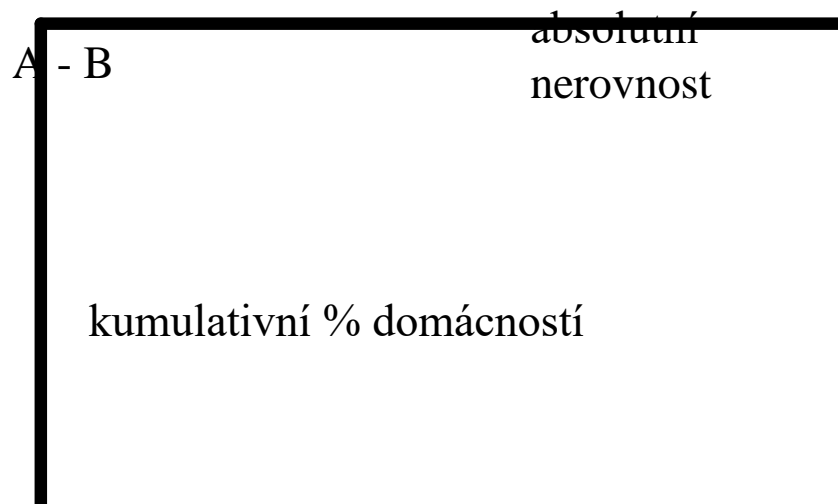
- Čím více se skutečná LC blíží k ose kvadrantu, tím více rovnostářské rozdělení příjmu ve společnosti je, čím více se od osy odklání, tím je rozdělení diferencovanější.
- ***Gini koeficient: $G = (A-B) / A$.***
- Poměří rozdíly mezi plochou pod ideální a plochou pod skutečnou LC s plochou pod ideální LC .
- G nabývá hodnot $\langle 0,1 \rangle$, $G = 0$ absolutní rovnost, $G = 1$ pro absolutní nerovnost. Čím vyšší hodnota G , tím větší nerovnost v rozdělování.

Lorenzova křivka

kumulativní % příjmů

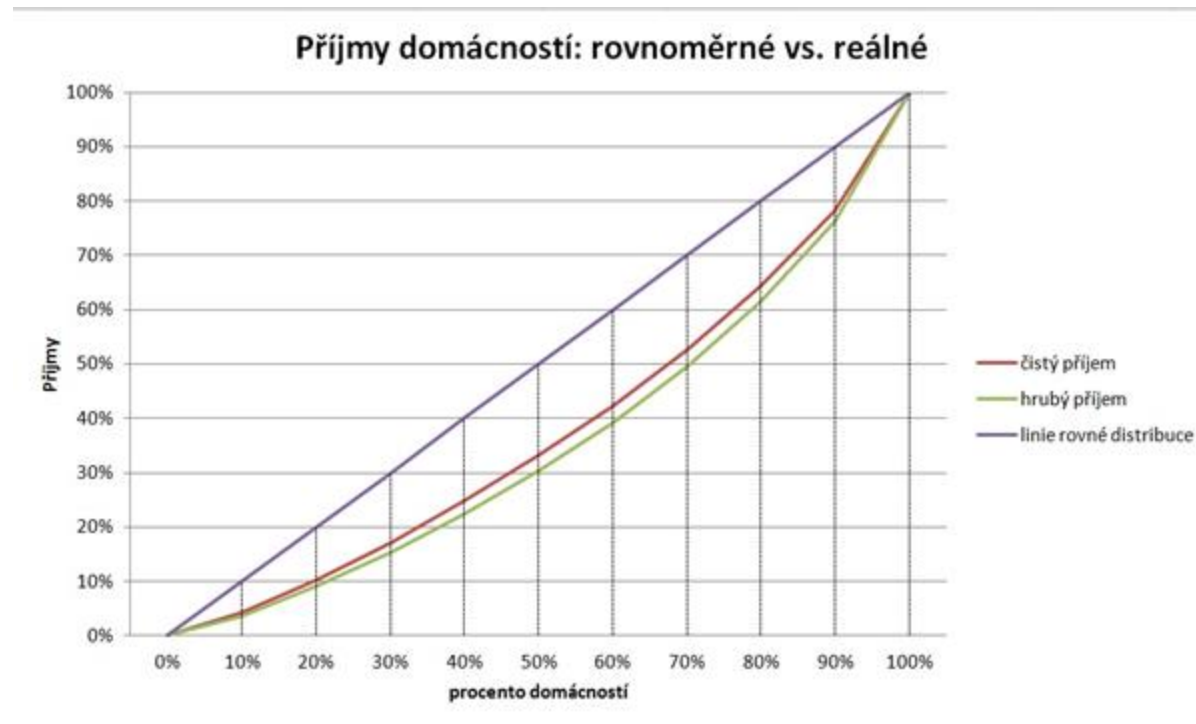
ideální LC

skutečná LC

Lorenzova křivka pro ČR (2014)

Zdroj dat ČSÚ

Gini koeficient ve vybraných zemích OECD

Society at a Glance 2016

- 10 zemí s nejnižší příjmovou nerovností:
- Island 0,242, Norsko 0,252, Dánsko 0,254, Slovinsko 0,255, Finsko 0,257, ČR 0,262, Belgie 0,268, Slovensko 0,269, Rakousko 0,280, Švédsko 0,289
- 10 zemí s nejvyšší příjmovou nerovností:
- Chile 0,465, Mexiko 0,459, USA 0,394, Turecko 0,393, Izrael 0,365, Estonsko 0,361, VB 0,358, Lotyšsko 0,352, Španělsko 0,346, Řecko 0,343
- (Namibie $G = 0,72$)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

